



## Rozdział 1

# JAWA: korzenie, tkaniny i cudzoziemcy

*Ojczyzną batików jest Jawa. Tam tkaniny bawełniane ozdobione woskowym rysunkiem i ubarwione kilku dobrze wypróbowanymi barwnikami z krajowych roślin, stanowią wykwintny materiał na kobiece i męskie ubrania, noszony z lubością przez wszystkich, nawet w najważniejszej (sic) uroczystych chwilach.*

M. Wisz, *Batik. Pisanki na tkaninach*, Kraków 1922, s. 3

1. Następca tronu, a obecnie sultan Hamengku Buwono X, podczas publicznej medytacji przywracającej równowagę wszechświata (święto Garebeg). Ubrany jest w batikowaną szatę *dodot* ozdobioną symbolicznymi przedstawieniami kosmosu. Spodnie wykonane z indyjskiej tkaniny *patola*. Yogyakarta, Jawa środkowa, 1984

The crown prince, currently the sultan Hamengku Buwono X, performs public meditation during which he restores balance in the universe (Garebeg ceremony). The batik skirt *dodot* he wears on this occasion is decorated with symbols of the cosmos. The trousers are made of Indian *patola* cloth. Yogyakarta, central Java 1984



10. Rytualny taniec Bedoyo Ketawang na dworze sułtana Surakarty. Wykonywany jest raz w roku w rocznicę koronacji władcy, upamiętniając związek pierwszego sułtana tej dynastii z boginią oceanu, Ratu Kidul, 1982

Ritual dance Bedoyo Ketawang at the sultan's court at Surakarta. Once a year, it is performed on the anniversary of the coronation of the ruler, commemorating the union of the first ruler of this dynasty with Ratu Kidul – the Goddess of the Seas, 1982

każdego roku w rocznicę koronacji następuje spotkanie sułtana z Ratu Kidul, w wyniku którego odnawia on swoją nadprzyrodzoną moc niezbędną do sprawowania władzy. Tego samego dnia w pawilonie tronowym, przed obliczem sułtana, odbywa się rytualny taniec Bedoyo Ketawang, podczas którego dziewięć młodych niezamężnych kobiet odtwarza spotkanie bogini Ratu Kidul z Senopati – założycielem drugiej dynastii Mataram.

Pierwszy sułtan Yogyakarta posunął się jeszcze dalej, w latach 1758-1769 wznosząc obok swojej siedziby wodny pałac dla Ratu Kidul, tak zwany Taman Sari, którego ruiny przetrwały do dziś. W rocznicę koronacji każdego z władców tego sułtanatu, w miejscowości Parangtritis na południowym wybrzeżu Jawy, odbywa się uroczystość zwana Labuhan, podczas której składane są ofiary mające zapewnić przychylność bogini. Wśród darów przeważają starannie wybrane tkaniny, między innymi kilka w zielonym – jej ulubionym – kolorze, oraz *kain cinde* – batik, którego wzory oraz kolorystyka naśladują drogocenny indyjski jedwab *patola*. Poza tym dla bogini przeznaczane są kosmetyki, perfumy i kadzidła. Przymocowane do bambusowych tratw dary składane są na wzburzonych wodach Oceanu Indyjskiego przez grupę wysłanników



11. Wysłannicy sułtana przy tratwach, które zostaną wypełnione tkaninami przeznaczonymi dla bogini oceanu, Ratu Kidul. Parangkusumo, Jawa południowa, 2005

Court retainers with rafts to be loaded with fabrics destined as offerings for the Goddess of the Seas, Ratu Kidul. Parangkusumo, south Java, 2005